

Київський університет імені Бориса Грінченка

ГРОНА НАТАЛІЯ ВІКТОРІВНА

УДК 373 . 3. 016 : 811 . 161 . 2

**СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ
ДО ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ТЕКСТОТВОРЧИХ УМІНЬ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор
Вашуленко Микола Самійлович,
дійсний член НАПН України

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Бадер Валентина Іванівна,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка;

доктор педагогічних наук, професор
Климова Катерина Яківна,
завідувач кафедри лінгвометодики
та культури фахової мови, Житомирський
державний університет імені Івана Франка;

доктор педагогічних наук, професор
Омельчук Сергій Аркадійович,
проректор з наукової роботи, Херсонський
державний університет.

Захист дисертації відбудеться 1 березня 2018 р. о 12 годині 30 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.133.05 у Київському університеті імені Бориса Грінченка за адресою: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка за адресою: 04212, м. Київ, вул. Тимошенка, 13-Б.

Автореферат розіслано «26» січня 2018 року.

**В. о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради**

Р. С. Дружененко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Стрімкі трансформаційні та глобалізаційні процеси в усіх сферах українського суспільства, докорінні економічні перетворення і соціальні виклики зумовлюють пошук продуктивних моделей підготовки конкурентоспроможних мобільних фахівців для освітньої галузі, покликаних розв'язувати професійні завдання у нестандартних умовах. Суспільство висуває високі вимоги до вчителя, який готовий навчати, розвивати і виховувати громадянина України засобами української мови, уміє швидко і креативно розв'язувати проблеми професійного й особистісного характеру, прагне позитивних змін у житті країни, що зумовлює оптимізацію змістового і технологічного аспектів підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Конкретні шляхи модернізації освітнього процесу окреслено в законодавчих і нормативних документах (Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років, Концепція «Нова українська школа», Державні стандарти початкової, базової і повної середньої освіти).

У контексті сучасних вимог випускники педагогічного коледжу мають оволодіти ґрунтовними теоретичними знаннями, виробити стійкі вміння і навички, набути творчих якостей, удосконалити критичне мислення, сформувані ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності, здатність до продуктивної комунікації. Оскільки базовим складником комунікації є текст, особливої ваги набуває текстотворча діяльність не лише вчителя, а й учня. Уміння створювати тексти (усні і письмові) є показником сформованості мовної культури особистості, її лінгвокреативності.

Студіювання, аналіз і синтез наукових джерел із філософії, психології, педагогіки, лінгвістики, психолінгвістики, лінгводидактики переконує, що в теорії і практиці навчання майбутніх учителів початкових класів накопичено значний досвід, який може стати основою оптимізації змістово-процесуальних аспектів у закладах вищої освіти I-II рівнів акредитації. Останнім часом помітно активізувалося вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів до організації текстотворчої діяльності учнів. З'явилася низка дисертаційних праць, присвячених формуванню текстотворчих умінь суб'єктів навчальної діяльності (О. Андрієць, В. Бадер, І. Варнавська, О. Глазова, І. Нагрибельна, М. Оліяр, Л. Паламар, Н. Янко та ін.).

Предметом наукових інтересів дослідників стали такі аспекти: особливості процесів породження тексту (Н. Хомський, Дж. Міллер, О. Лурія, С. Гіндін, Н. Бернштейн, О. Леонтьєв та ін.); закономірності породження і сприймання текстів (І. Зимня, А. Новиков, В. Петренко, Л. Шмельов та ін.); навчання описового

мовлення учнів молодшого шкільного віку (Н. Будна, Н. Головань, Л. Варзацька, М. Вашуленко, Т. Ладиженська, М. Львов, М. Наумчук, В. Собко, Г. Фомічова та ін.); навчання основ лінгвістичної теорії тексту і теорії комунікації (А. Акішина, В. Бадер, К. Климова, В. Кухаренко, О. Селіванова, Г. Солганик, В. Статівка, З. Тураєва, І. Фігуровський та ін.); висвітлення основ методики психолінгвістичної теорії текстосприйняття і текстотворення (С. Васильєв, Г. Граник, Л. Добраєв, І. Зимня, Н. Локалова, О. Соболева, О. Штерн, Т. Радзієвська та ін.); особливості рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності (В. Бадер, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, К. Климова, Л. Кравець, О. Кучерук, Л. Мацько, С. Омельчук, Л. Паламар, М. Пентиліук, М. Плющ та ін.). Водночас проблема підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь залишається малодослідженою.

У процесі аналізу науково-методичної літератури, вивчення досвіду формування в учнів початкових класів текстотворчих умінь, підготовки студентів педагогічного коледжу до текстотворчої діяльності виявлено низку *суперечностей* між:

- об'єктивною потребою вдосконалення мовної освіти і недостатньою розробленістю в лінгводидактиці теоретико-методичних засад підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування текстотворчих умінь у молодших школярів;
- необхідністю формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів і відсутністю відповідного методичного супроводу практики навчання студентів педагогічного коледжу мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін;
- потенційними можливостями сучасних лінгводидактичних технологій у підготовці майбутнього фахівця до формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів і недостатнім упровадженням їх в освітній процес педагогічного коледжу;
- багатоаспектністю процесу формування текстотворчих умінь і відсутністю науково-методичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь.

Актуальність проблеми, недостатня розробленість її, теоретичне і практичне значення для вдосконалення лінгводидактичної підготовки студентів педагогічних коледжів, а також виявлені суперечності зумовили вибір теми дисертації: **«Система підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до науково-дослідної теми Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України «Оптимізація дисциплін соціально-гуманітарного циклу у вищій освіті України в контексті євроінтеграції» (№ 0112U000934).

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Інституту вищої освіти НАПН України (протокол № 5/4 від 26 травня 2014 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 7 від 30 вересня 2014 р.).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробленні лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування в учнів початкових класів текстотворчих умінь.

Відповідно до теми й мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Обґрунтувати теоретико-методичні засади лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування в учнів початкових класів текстотворчих умінь.
2. Схарактеризувати психологічні передумови формування в учнів текстотворчих умінь.
3. Розкрити й уточнити сутнісні характеристики базових понять дослідження.
4. Проаналізувати зміст навчально-методичного забезпечення процесу підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів.
5. Обґрунтувати модель формування текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу.
6. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу та текстотворчих умінь учнів початкових класів.
7. Розробити лінгводидактичну систему підготовки студентів педагогічного коледжу до формування в учнів початкових класів текстотворчих умінь та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – процес навчання лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін студентів педагогічного коледжу.

Предмет дослідження – лінгводидактична система підготовки студентів педагогічного коледжу до формування в учнів початкових класів текстотворчих умінь.

Концепція дослідження. Нова освітня парадигма, сучасні шкільні реалії, вимоги до якості освіти, потреба у креативних і мобільних фахівцях, здатних до розв'язання професійних завдань у нестандартних умовах, засобами навчального предмета сприяти формуванню самодостатньої особистості з чіткою громадянською позицією і прагненням оволодіти найціннішим духовним скарбом свого народу – мовою, зумовлюють пошук ефективної лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу, зорієнтованої на формування у майбутніх учителів текстотворчої компетентності як пріоритетного складника міжособистісної комунікації, оволодіння майстерністю слова, виховання мовного смаку.

Вихідним положенням концепції є створення системи підготовки студентів педагогічних коледжів до формування в учнів початкових класів текстотворчих умінь: 1) реалізація загальнодидактичних і специфічних принципів навчання створювати тексти різних типів і стилів та впровадження в освітній процес сучасних підходів до навчання української мови; 2) урахування типологічних характеристик студента як суб'єкта освітнього процесу, психологічних чинників формування текстотворчої компетентності; 3) різноаспектна текстотворча діяльність, розроблення системи вправ, спрямованої на розвиток умінь працювати з текстами; 4) застосування технологій інтерактивного характеру у процесі текстотворчої діяльності, зокрема інформаційно-комунікаційних, інтеграційних, тренінгових та пошуково-дослідних, які розширюють комунікативні можливості майбутніх учителів початкових класів у раціональному накопиченні системи знань, що сприяють формуванню в них мотивації до навчання, дають змогу залучити мультимедійні можливості сучасних засобів навчання для організації спостережень над текстовим матеріалом.

Концепцію, провідну ідею й основні положення дослідження зосереджено в *загальній гіпотезі*, яка ґрунтується на припущенні, що пропонується лінгводидактична система підготовки майбутніх учителів початкових класів буде ефективною за умов оптимального добору принципів, підходів, форм, методів, засобів, технологій у підготовці студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь, розроблення моделі формування текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу з організації текстотворчої діяльності молодших школярів та реалізації технологій, які передбачають поетапне впровадження специфічних форм навчання студентів коледжу, узгоджених із провідними формами діяльності студентів (навчально-академічною, квазіпрофесійною, навчально-професійною), які реалізуються у спеціально створеному освітньому середовищі педагогічного коледжу.

Загальну гіпотезу конкретизовано в часткових, за якими підготовка студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь буде ефективною, якщо: урахувати здобутки сучасної лінгвістики, психолінгвістики та лінгводидактики у процесі лінгвістичної, методичної підготовки у функційно-системному і мовленнєво-прагматичному аспектах, корелюючи соціологічний, соціолінгвістичний, лінгвістичний, психологічний, лінгводидактичний, культурологічний, прагматичний чинники; упроваджувати інформаційно-комунікаційні, інтеграційні, тренінгові та пошуково-дослідні технології щодо вміння працювати з текстом; застосовувати систему вправ і завдань, які передбачають лінгвістичний аналіз текстів різної стильової і жанрової належності та створення власних текстів, виявлення й усунення допущених текстотворчих помилок і недоліків.

Провідною ідеєю дослідження стало положення про те, що підготовка студентів педагогічних коледжів до формування текстотворчих умінь молодших школярів є складною цілісною лінгводидактичною системою підготовки майбутніх учителів початкових класів, що передбачає органічну єдність мети, завдань, змісту, засобів, методів, організаційних форм, критеріїв і показників їхнього вияву, діагностичних завдань тощо, що й уможливило підвищення рівня готовності студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів. Водночас ефективність сформованих у студентів умінь організовувати текстотворчу діяльність молодших школярів залежить від професійного спрямування навчання української мови, мовленнєвої активності студентів, розвитку в них умінь особистісної лінгводидактичної самореалізації.

Методологічною основою дослідження є здобутки філософської науки про діалектичне пізнання світу, єдність мови і мислення, форми і змісту; положення про мову як засіб спілкування, пізнання і відображення дійсності в людській свідомості; основні положення гуманістичної психології і педагогіки, когнітивної психології, комунікативної та когнітивної лінгвістики; здобутки психолінгвістики й лінгводидактики; Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті», Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти; концепції мовної освіти; дидактичні, психологічні, лінгвістичні, лінгводидактичні дослідження; закони, принципи, закономірності, взаємозв'язок і взаємодія методологічних підходів, концептуальних положень компетентнісного, когнітивно-комунікативного, особистісно орієнтованого, діяльнісного підходів.

Теоретичною основою слугували ідеї гуманістичної філософії освіти (Г. Васянович, Б. Гершунський, І. Зязюн, Дж. Кідд, В. Лутай, П. Саух); концептуальні положення теорії діяльності (Б. Ананьєв, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, В. Зінченко, М. Каган, Г. Костюк, Н. Кузьміна, О. Леонт'єв, А. Петровський, С. Рубінштейн та ін.); загальна теорія мовленнєвої діяльності (О. Леонт'єв, М. Жинкін, І. Зимня та ін.); теоретичні основи методики розвитку мовленнєвої діяльності (В. Бадер, А. Богуш, О. Бистрова, М. Вашуленко, Є. Голобородько, Н. Голуб, О. Горошкіна, В. Капінос, О. Купалова, А. Коваль, Г. Михайловська, Г. Онкович, Н. Пашківська, М. Пентилюк та ін.); методичні аспекти культури мовлення і спілкування (А. Акішина, Л. Введенська, О. Дзюбенко, Л. Іванова, С. Караман, О. Кучерук, М. Оліяр, С. Омельчук, К. Пономарьова, Н. Формановська та ін.); професійної діяльності вчителя початкової школи (О. Біда, В. Бондар, Н. Волкова, К. Климова, Я. Кодлюк, І. Пальшкова, Л. Петухова, О. Савченко, Л. Хоружа та ін.); технологія формування текстової компетентності (М. Болдирєв, Н. Болотнова, П. Гальперін, Т. А. ван Дейк, Л. Доблаєв, Т. Дрідзе та ін.); теоретичні підходи до вдосконалення педагогічного мовлення (Н. Бабич, З. Бакум, А. Богуш, Л. Гапоненко, Л. Головата, Н. Грипас, І. Гудзик, А. Капська, Г. Козачук,

О. Копусь, О. Кротова, Л. Мамчур, В. Мельничайко, Л. Паламар, Т. Рукас, Г. Сагач, І. Хом'як, О. Хорошковська, С. Яворська та ін.).

Для розв'язання поставлених завдань на різних етапах наукового пошуку використано такі методи дослідження:

теоретичні – аналіз і синтез філософської, мовознавчої, психолого-педагогічної, лінгводидактичної літератури з проблеми дослідження для визначення поняттєво-категорійного апарату й обґрунтування теоретико-методологічних засад; розроблення лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь у молодших школярів;

емпіричні: педагогічне спостереження за освітнім процесом; бесіди, опитування, анкетування, тестування; аналіз письмових робіт студентів; педагогічний (констатувальний, формувальний та контрольний етапи) експеримент; методи оцінювання і самооцінювання задля перевірки ефективності розробленої лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь у молодших школярів;

статистичні методи – кількісний і якісний аналіз експериментальних даних з метою отримання достовірних результатів щодо ефективності розробленої методики підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь у молодших школярів, порівняльна характеристика результатів експерименту: критерій узгодженості К. Пірсона (χ^2), t-критерій розподілу Стюдента та F – критерій Фішера.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження: *уперше науково обґрунтовано* теоретико-методичні засади та розроблено лінгводидактичну систему підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь у молодших школярів; *визначено* принципи формування текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу й закономірності формування текстотворчих умінь учнів початкових класів; *розкрито й уточнено* сутність базових понять дослідження «*текстотворча діяльність*», «*текстотворча компетентність*», «*лінгводидактична система підготовки студентів педагогічного коледжу*»; *створено* модель формування текстотворчої компетентності майбутніх учителів початкових класів; *запропоновано* ефективні технології підготовки студентів педагогічного коледжу до формування в молодших школярів текстотворчих умінь; *визначено* рівні сформованості в молодших школярів текстотворчих умінь та текстотворчої компетентності в майбутніх учителів початкових класів; *розроблено* лінгводидактичну систему підготовки студентів педагогічного коледжу до формування в молодших школярів текстотворчих умінь: *подальшого розвитку* набули теорія і методика реалізації текстоцентричного підходу до навчання української мови майбутніх учителів початкових класів, розроблення навчально-методичного супроводу освітнього процесу в педагогічному коледжі на

засадах інтеграції мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін майбутніх учителів на компетентнісній основі.

Практичне значення наукових результатів дослідження полягає в тому, що: теоретико-методичне обґрунтування лінгводидактичної системи підготовки майбутнього вчителя початкових класів в умовах педагогічного коледжу до формування в учнів початкових класів текстотворчих умінь на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного підходів дасть змогу вдосконалити методичну підготовку майбутнього конкурентоспроможного фахівця; експериментально перевірені матеріали з курсів сучасної української мови, методики навчання української мови можуть бути застосовані у практиці лінгводидактичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів і мовно-мовленнєвій освіті молодших школярів; діагностичний інструментарій визначення рівня готовності майбутніх фахівців до формування в учнів молодшого шкільного віку текстотворчих умінь може слугувати орієнтиром для розроблення педагогічного моніторингу; матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі педагогічних коледжів для розроблення і корегування навчальних планів, навчальних і робочих програм із лінгвістичних та педагогічних дисциплін у процесі викладання сучасної української мови, методики навчання української мови, читання спецкурсів, спецсеминарів, тренінгів, організації наукової роботи студентів, проведенні різних видів практики в початкових класах, а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

Достовірність результатів дослідження забезпечено науково-методичним обґрунтуванням вихідних положень, що спираються на сучасні досягнення дидактики, психології, психолінгвістики, етнолінгвістики, лінгвістики, лінгводидактики; ефективним використанням теоретичних, емпіричних і статистичних методів, які відповідають предмету, меті й завданням дослідження; упровадженням розробленої лінгводидактичної системи у закладах вищої освіти I-II рівнів акредитації та загальноосвітніх навчальних закладах; позитивною динамікою результатів експериментального навчання; апробацією дослідження на міжнародних, усеукраїнських, регіональних конференціях, семінарах і круглих столах.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Коростишівського педагогічного коледжу імені І. Я. Франка (довідка від 27. 01. 2016р.; № 144/16), Богуславського гуманітарного коледжу імені І. С. Нечуя-Левицького (довідка № 432 від 22. 09. 2017 року), Ржищівського гуманітарного коледжу (довідка від 17. 01. 2017; № 124/а), Бердичівського педагогічного коледжу (довідка від 04. 09. 2017 р.; № 701), Корсунь-Шевченківського педагогічного коледжу імені Т. Г. Шевченка (довідка від 12. 09. 2017 р.; № 769), Університетського коледжу Київського університету імені Б. Грінченка (довідка від 10. 11. 2017 р.; № 309), Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу ім. І. Я. Франка (довідка від 21. 06. 2017 р.; № 726/к), Путивльського педагогічного

коледжу імені С.В. Руднева (довідка від 09. 02. 2017; № 346), Лебединського педагогічного училища імені А.С. Макаренка (довідка від 10. 10. 2017 р.; № 633); Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського (довідка від 28. 09. 2016 р.; № 10/1-11/468).

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес шкіл м. Прилуки Чернігівської області: гімназії № 1 імені Георгія Вороного, ЗОШ I-III ступенів № 9, ЗОШ I-III ст. № 3 імені С. Г. Шовкуна, гімназії № 5 імені Віктора Андрійовича Затолокіна ЗОШ I-III ст., ЗОШ I-III ст. № 7, спеціалізованої школи I-III ступенів № 6 з поглибленим вивченням інформаційних технологій; Прилуцького району: Дідівської ЗОШ I-III ст., Валківської ЗОШ I-III ст., Замістянської ЗОШ I-III ст., Богданівської ЗОШ I-III ст., Сухополов'янської ЗОШ I-III ст., Малодівицької ЗОШ I-III ст., Івківської ЗОШ I-III ст., Подищанської ЗОШ I-III ст., Дубогаївської ЗОШ I-III ст.; Полтавської області Пирятинського району: Давидівська ЗОШ I-III ст.; Малютинської ЗОШ I-III ст.; Березоворудської ЗОШ I-III ст.; ЗОШ № 6 м. Глухова Сумської області.

Апробація результатів дослідження. Основні положення наукового дослідження висвітлено в доповідях і повідомленнях на науково-практичних конференціях і конгресах різних рівнів: *міжнародних*: «Вища освіта в Україні і Болонський процес: стан, проблеми і перспективи» (м. Київ, 3 грудня 2012 р.) «Педагогіка та психологія: актуальні питання наукових досліджень» (м. Київ, 16 лютого 2013 р.), «Педагогіка та психологія: традиції та інновації» (м. Львів, 15-16 березня 2013 р.), «Формування мовної особистості в багатоступеневій системі освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Івано-Франківськ, 17-18 жовтня 2013 р.), «Інноваційні вектори сучасної початкової освіти» (м. Одеса, 19-20 вересня 2013 р.), «Тарас Шевченко в долі слов'янських народів: діалог через століття і кордони» (м. Канів, 25 вересня 2014 р.), «Основні напрями підготовки сучасного вчителя: глобалізація, стандартизація, інтеграція (м. Умань, 30-31 жовтня 2014 р.), «Ідіолект Михайла Коцюбинського в контексті сучасних лінгвістичних парадигм (м. Ніжин, 27 лютого 2015 р.), «Педагогическое мастерство и педагогические технологии» (м. Чебоксари, 25-27 січня 2015 р.), «Наука в современном мире» (м. Київ, 19 жовтня 2015 р.), «Управление научным потенциалом стран и регионов» (м. Копенгаген, Данія, 18 липня 2014р.), «Scientific genesis» (м. Женева, Швейцарія, 8 серпня 2014 р.); «Концептуальні проблеми модернізації сучасної системи освіти на засадах формування духовно-патріотичних цінностей студентської молоді» (Вінниця – Бар, 17-19 березня 2016 р.), «Актуальні питання та проблеми розвитку соціальних наук» (м. Кельце, Республіка Польща, 28-30 червня 2016 р.), «Мова. Культура. Комунікація: поширення інтегративних тенденцій у сучасних дослідженнях мов і літератур» (м. Чернігів, 28–29 квітня 2017 р.), «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті» (м. Кропивницький, 17-21 квітня 2017 р.), «Актуальні дослідження в соціальній

сфері» (м. Одеса, 17 травня 2017 р.); *усеукраїнських*: «Педагогіка та психологія: наука, реальність, застосування» (м. Харків, 20-21 квітня 2012 р.), «Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті» (м. Полтава, 21 листопада 2012 р.), «Сучасне прочитання спадщини Тараса Шевченка: літературознавчий, лінгвістичний та методичний аспекти» (м. Переяслав-Хмельницький, 26-27 вересня 2013 р.), «Методика формування ключових і предметних компетентностей у молодших школярів» (м. Глухів, 9 жовтня 2013 р.), «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця» (м. Суми, 5-6 грудня 2013 р.), «Основні напрями підготовки компетентного вчителя: традиції та інновації» (м. Умань, 30-31 жовтня 2014 р.), «Педагогічна освіта у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації: реалії сьогодення та перспективи розвитку» (м. Прилуки, 19 грудня 2013 р.), «Шевченко і Чернігівщина» (м. Чернігів, 27 лютого 2014 р.), «Модернізація структури та змісту початкової освіти на засадах компетентнісного та комунікативного підходів» (м. Глухів, 24-25 вересня 2015 р.), «Сучасні тенденції і пріоритети компетентнісного підходу в підготовці майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти» (м. Житомир, 23-24 березня 2016 р.), «Концептуальні проблеми функціонування мови в полікультурному просторі» (м. Мелітополь, 26 березня 2016 р.), «Теорія і практика професійної підготовки фахівців у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів» (м. Житомир, 20-21 квітня 2016 р.), «Формування соціокультурної компетентності вчителя: зміст, традиції, інновації» (м. Глухів, 29-30 вересня 2016 р.), науково-практична конференція з міжнародною участю, присвячена 120-й річниці з дня народження М.О. Бернштейна (м. Вінниця, 16-17 вересня 2016 р.), «Формування громадянськості як якості особистості засобами освітньої діяльності: реалії, проблеми й перспективи» (м. Глухів, 28-29 вересня 2017 р.); *усеукраїнських педагогічних читаннях*: «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: здоров'я через освіту» (м. Донецьк, 12 жовтня 2012), «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: розвиток творчої особистості» (м. Кіровоград, 27-28 вересня 2013 р.), «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: вчимося толерантності» (м. Миколаїв, 25-26 вересня 2014 р.), «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: виховуємо культуру потреб особистості» (м. Херсон, 24-25 вересня 2015 р.), «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: щоб у серці жила Батьківщина» (м. Луцьк, 15-16 вересня 2016 р.), «А що там, за лісом?: філософія для дітей. В.О. Сухомлинський у діалозі з сьогоденням» (м. Житомир, 21 вересня 2017 р.), Четвертих і П'ятих Бугайківських читаннях (м. Ніжин, 2-3 жовтня 2014 р.; 29-30 вересня 2016 р.), Грищенківських читаннях (м. Ніжин, 22 вересня 2016 р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 57 публікаціях. З-поміж них: 1 монографія, 11 навчально-методичних посібників, 21 одноосібна стаття у фахових журналах і збірниках наукових праць, 5 із яких – у зарубіжних виданнях; 24 публікації апробаційного характеру.

Результати захищеної у 2012 р. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) з теми «Формування у молодших школярів орфографічних умінь і навичок на основі знань про фонетичну і графічну системи української мови» у тексті докторської дисертації не використано (ДК № 009535).

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 734 найменування, із них 24 – іноземні, додатків. Повний обсяг дисертації становить 476 сторінок (із них 397 – основного тексту). Робота містить 26 таблиць, 7 схем, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, визначено його мету і завдання, об'єкт, предмет, концепцію; розкрито наукову новизну і практичне значення, методи дослідження; подано відомості про апробацію, упровадження, достовірність одержаних результатів.

У першому розділі – **«Теоретико-методичні засади лінгводидактичної підготовки студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь»** – розглянуто психологічні та педагогічні передумови формування у молодших школярів текстотворчих умінь, досліджено теоретичні аспекти текстотворчого процесу, наукових основ вивчення теорії тексту, сучасні підходи до формування у молодших школярів текстотворчих умінь.

У дисертації проаналізовано праці з досліджуваної проблеми філософів (Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Лутай та ін.), психологів (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, П. Гальперін, С. Рубінштейн та ін.), педагогів (Ю. Бабанський, С. Гончаренко, Р. Гуревич та ін.), лінгвістів (А. Загнітко, А. Коваль, Е. Косеріу, Л. Мацько, О. Селіванова та ін.), психолінгвістів (М. Жинкін, О. О. Леонт'єв, А. Лурія, О. Кубрякова та ін.), лінгводидактів (В. Бадер, О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Голуб, І. Гудзик, С. Караман, К. Климова, С. Омельчук, М. Пентилюк та ін.), що дало змогу обґрунтувати теоретичні засади лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь. У дослідженні схарактеризовано текст як основну одиницю семантики; писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об'єднаних смисловими і формально-граматичними зв'язками, спільною тематичною та сюжетною заданістю. Інтерпретування положень лінгвістики тексту в лінгводидактичному контексті дало змогу уточнити поняття тексту як наукової одиниці лінгводидактики. Дослідження засвідчило, що проблема визначення ознак тексту залишається дискусійною, а їхній перелік відкритим. Установлено, що в навчальній літературі акцентовано передусім на зв'язності і цілісності тексту, хоч з-поміж його ознак виокремлено і такі, як: тематична і композиційна єдність, змістова завершеність, структурність та ін.

У розділі зазначено, що кожний мовленнєвий різновид тексту має свій базовий комплекс лінгвальних і позалінгвальних чинників, необхідних для побудови зв'язних висловлювань. Аналіз і синтез спеціальних джерел дав змогу констатувати, що формування текстотворчих умінь молодших школярів є цілісною педагогічно організованою системою, що охоплює: мету, зміст, завдання, принципи, методи і прийоми, засоби навчання, систему вправ, а також форми організації текстотворчої діяльності; планування, контроль, оптимізацію дидактичного процесу, зумовлені особливостями навчальної роботи зі студентами педагогічних коледжів та формуванням у молодших школярів текстотворчих умінь, що ґрунтуються на текстотворчій діяльності. Установлено, що текстотворча діяльність є складним і багатофункційним процесом, який передбачає систематичну роботу з формування текстотворчих умінь, з урахуванням низки психологічних чинників, зокрема: діяльності, мотивації, інтересів, потреб, рефлексії.

Визначено, що формування текстотворчих умінь учнів залежить від ефективного аналізу текстової інформації, визначення індивідуальних особливостей розуміння тексту під впливом різних контекстних (або ситуаційних чинників), пов'язаних із зовнішніми умовами перебігу процесів сприймання і розуміння тексту: просторово-часового чинника, форми роботи з текстом, способів його репрезентування, кількості учасників комунікації, наявності зовнішніх стимулів і настанов тощо. Ураховано, що створення досконалих текстів є складним аналітико-синтетичним процесом, спрямованим на досягнення результату пізнавальної діяльності. Опрацювання спеціальної літератури з проблеми дослідження дало змогу з'ясувати, що формування текстотворчих умінь учнів початкових класів здійснюється шляхом вивчення мовного матеріалу (засобів спілкування) і діяльності спілкування, тобто навчання мови молодших школярів має спрямовуватися не стільки на вивчення одиниць мовної системи, скільки на правила застосування їх у мовленнєвій комунікації.

У розділі розкрито сутність стрижневих понять дослідження: *«текстотворча діяльність»*, *«текстотворча компетентність»*, *«метод навчання текстотворчої діяльності»*, *«лінгводидактична система підготовки майбутнього вчителя початкових класів в умовах педагогічного коледжу»*.

На основі аналізу мовознавчих і лінгводидактичних джерел з досліджуваної проблеми визначено *текстотворчу діяльність* учнів / студентів як процес, організований учителем / викладачем чи самоорганізований, створення змістових комунікативних одиниць (від окремого речення до цілого тексту), граматична і композиційна структура яких умотивована стилем, типом, жанром. З'ясовано, що зміст поняття *«текстова діяльність»* є ширшим, складнішим, ніж зміст поняття *«текстотворча діяльність»*, яка є сегментом текстової.

Текстотворчу компетентність розглянуто як набуті у процесі навчання знання, уміння, навички, досвід текстотворчої діяльності – первинної (відтворення

готових текстів, створення власних і редагування їх) і вторинної (сприймання, інтерпретування, розуміння текстів), а також досвід емоційно-ціннісного ставлення до процесу і результату текстотворення. Текстотворча компетентність містить комплекс знань про текст як форму комунікації, а також сукупність інтегрованих лінгвальних та позалінгвальних знань, комунікативних умінь і навичок особистості, необхідних для текстотворчої діяльності.

Метод навчання текстотворчої діяльності визначено як систему послідовних дій учителя задля організації пізнавальної і практичної діяльності учнів початкових класів, спрямованої на засвоєння знань, умінь і навичок, необхідних для побудови власних усних і письмових текстів різних типів, видів та жанрів.

Лінгводидактичну систему підготовки студентів педагогічного коледжу потлумачено як складний, відкритий динамічний комплекс, який охоплює мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи, прийоми і засоби, орієнтовану на підготовку майбутнього вчителя для забезпечення міжособистісної взаємодії в подальшій професійній діяльності. До специфічних ознак методичної системи навчання студентів в умовах педагогічного коледжу, зокрема до формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів, віднесено: науково обґрунтоване планування процесу навчання із сучасної української мови, методики навчання української мови; синтез теоретичної і практичної підготовки майбутнього фахівця; інтенсивність опанування навчального матеріалу; максимальну активність і достатню самостійність навчання; поєднання індивідуальної, групової і колективної форм роботи; ефективне застосування в освітньому процесі інноваційних технологій і засобів навчання.

У дослідженні враховано здобутки лінгводидактів із проблеми реалізації сучасних підходів до підготовки майбутнього вчителя початкових класів (З. Бакум, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, В. Загороднова, С. Караман, О. Копусь, О. Кучерук, Л. Мамчур, В. Мельничайко, І. Нагрибельна, С. Омельчук, Г. Онкович, Н. Остапенко, М. Пентилюк, Т. Симоненко, І. Хом'як, С. Яворська та ін.). Доведено, що впровадження особистісно зорієнтованого, комунікативно-діяльнісного, компетентнісного, соціокультурного підходів уможливорює оптимізацію змісту й ефективних форм, методів, засобів, адекватних змісту; забезпечує умови для проектування індивідуальної траєкторії професійного зростання, стимулює текстотворчу діяльність, удосконалення комунікативних якостей мовлення майбутніх учителів початкових класів.

У другому розділі – **«Змістові аспекти лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічних коледжів до формування текстотворчих умінь у молодших школярів»** – визначено лінгводидактичний потенціал філологічних і лінгводидактичних дисциплін у підготовці студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь молодших школярів; проаналізовано зміст науково-методичного супроводу формування текстотворчої компетентності у

студентів педагогічного коледжу та текстотворчих умінь у молодших школярів; окреслено сучасні підходи до філологічної підготовки студентів педагогічного коледжу.

Аналіз і синтез психолого-педагогічних досліджень А. Алексюка, Л. Ахмедзянової, І. Богданової, М. Вашуленка, Ф. Гоноболіна, М. Євтуха, В. Кан-Калика, О. Карпової, Н. Кічук, В. Крутецького, Н. Кузьміної, Ю. Кулюткіна, В. Лозової, С. Максименка, В. Семиченко, Н. Тализіної, Г. Троцько, М. Фрумкіна, Л. Хомич, Л. Хоружої, О. Хорошковської дав змогу визначити, що значний лінгводидактичний потенціал у підготовці студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь молодших школярів мають філологічні і педагогічні дисципліни, які зорієнтовують студентів на необхідність співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасної школи, втілювати продуктивні методичні ідеї у практику навчання; розвивають у студентів педагогічного коледжу пізнавальний інтерес, прагнення до вдосконалення власної професійної підготовки, уміння працювати з навчально-методичною літературою, текстами різних типів, стилів і жанрів. З'ясовано, що якість філологічної підготовки студентів педагогічного коледжу залежить від ступеня обґрунтованості мети, змісту і принципів навчання філологічних і лінгводидактичних дисциплін, спрямованих на формування вчителя-професіонала, освіченого, ерудованого, творчого майстра-комунікатора, інноватора, який має належну лінгвістичну, загальнокультурну, психолого-педагогічну підготовку, володіє філологічним і психолого-педагогічним мисленням, інформаційно-дослідницькою культурою.

Установлено, що прикметною ознакою мовної підготовки в педагогічному коледжі є звернення до тексту як найвищої комунікативної одиниці. Системне використання текстового матеріалу ознайомлює студентів з особливостями міжфразового зв'язку у висловленні і готує до сприймання чужих і продукування власних текстів. Узагальнені вміння текстосприймання і текстотворення формуються як взаємопов'язані та взаємозумовлені, оскільки правильне сприймання й усвідомлення чужого тексту створює передумови для конструювання власного висловлення.

Аналіз змістового компонента наявного методичного супроводу з філологічних дисциплін («Сучасна українська мова», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Дитяча література з практикумом із виразного читання») показав належний рівень розробленості теоретичного складника, репрезентованого системним і ґрунтовним викладом мовної і мовленнєвознавчої теорії, ілюструванням мовних явищ, правил, достатньою кількістю прикладів; акцентуванням уваги на особливостях побудови текстів різних типів і жанрів, водночас виявив недостатній рівень розробленості обраної для дослідження проблеми, а також невикористані ресурси для підвищення якості навчання. Крім того, було підтверджено важливість і необхідність розроблення лінгводидактичної

системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь у молодших школярів. Аналіз підручників і посібників з методики навчання української мови, зокрема теоретичного матеріалу, присвяченого методиці вивчення розділу «Текст», засвідчив недостатній методичний потенціал для реалізації комунікативного спрямування вивчення курсу української мови молодшими школярами, формування в них текстотворчих умінь, тому на часі є необхідність значного оновлення навчально-методичного супроводу з методики навчання української мови в початкових класах як засобу формування у молодших школярів умінь створювати тексти різних типів, передбачених програмою, удосконалення лінгводидактичної системи підготовки майбутнього фахівця.

Акцентовано на тому, що в останнє двадцятиріччя зростає інтерес українських науковців до проблеми формування текстотворчих умінь в учнів / студентів, про що свідчить збільшення чисельності докторських і кандидатських дисертацій. Продуктивними в контексті дослідження є праці, присвячені виражальним засобам художнього тексту, а саме: формування творчого ставлення до слова в молодших школярів засобами емоційно-експресивних мовних одиниць (О. Орлова); робота над фразеологізмами як засіб формування культури спілкування молодших школярів (Л. Соловець); робота над зображувально-виражальними засобами синтаксису на уроках російської мови в 5 класі (Т. Потьомкіна); розвиток образного мовлення учнів (Т. Мельник); формування мовленнєвої компетентності учнів під час засвоєння виражальних засобів української мови (І. Варнавська); самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови (І. Нагрибельна); методика формування в учнів 5-6 класів умінь створювати тексти різних типів за допомогою інтерактивних методів (Л. Кратасюк). Не залишено поза увагою і проблеми цілісного науково-теоретичного осмислення феномену текстотворчої діяльності, науково-методологічних основ роботи з текстом у контексті комунікативного підходу (В. Бадер, Л. Варзацька, О. Глазова, О. Вишник, О. Любашенко, Т. Михасюк, М. Оліяр).

У розділі представлено модель формування текстотворчої компетентності у студентів педагогічного коледжу, що ґрунтується на здобутках філософії освіти, лінгвістики, психолінгвістики і лінгводидактики. Теоретичним підґрунтям моделі є компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний підходи; принципи системності, послідовності, наочності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократичності, індивідуалізації. Структурним складником моделі визначено педагогічні умови, що сприяють ефективному формуванню текстотворчої компетентності у студентів педагогічного коледжу: створення розвивального інформаційного мовно-мовленнєвого середовища; індивідуалізація навчальної діяльності студентів, забезпечення міждисциплінарних зв'язків між лінгвістичними, психолого-педагогічними дисциплінами; формування у студентів потреби в постійній самоосвіті.

У третьому розділі – «Теорія і практика лінгводидактичної підготовки студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь» – розроблено концепцію лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь, визначено рівні сформованості текстотворчих умінь в учнів 2-4 класів і текстотворчої компетентності у майбутніх учителів початкових класів.

У роботі запропоновано концепцію лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь. Метою реалізації розробленої концепції визначено фахову готовність майбутнього вчителя початкових класів до формування текстотворчих умінь учнів початкових класів. На основі аналізу праць В. Бадер, М. Вашуленка, С. Жданової, С. Караваєвої, Н. Перхайло, О. Божко, С. Шарова готовність майбутніх учителів початкових класів до формування в учнів текстотворчих умінь розглянуто як інтегративне утворення особистості, що виявляється у сформованості позитивних мотивів текстотворчої діяльності, володінні методами і прийомами її організації та реалізації. Провідними компонентами фахової готовності майбутнього вчителя початкових класів виокремлено *мовно-мотиваційний, комунікативно-інформаційний (змістовий), операційно-компетентнісний (діяльнісний), контрольо-регулювальний, результативно-рефлексійний*.

Мовно-мотиваційний компонент забезпечує цілісність усвідомленого, цілеспрямованого процесу підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь. Важливого значення набувають ґрунтовні знання студентів мовної і мовленнєвозначої теорії, зокрема теорії тексту, сформованість стійкої мотивації до навчання і здатність до рефлексії, мовленнєвого саморозвитку, самовдосконалення, лінгвокреативності.

Комунікативно-інформаційний компонент ґрунтується на вміннях студентів використовувати текст як провідний інформаційний канал задля формування низки складників професійної компетентності (лінгвістичної, мовної, комунікативної, культурознавчої, педагогічної, психологічної, методичної, інформаційної, дослідницької, текстотворчої та ін.).

Операційно-компетентнісний (діяльнісний) компонент визначає і характеризує основні форми, методи і засоби діяльності як викладача, так і студента: упровадження продуктивних форм організації навчальної роботи (проблемна лекція, бінарна лекція, лекція-візуалізація, лекція зі спеціально запланованими помилками, лекція-конференція, лекція-консультація; семінар-диспут, семінар-конференція; практичне заняття-ділова гра, практичне заняття-розв'язування методичних задач; заняття-захист творчих робіт та ін.), методів і прийомів (розповідь, пояснення, бесіда, робота з підручником, спостереження й аналіз мовних явищ, метод вправ та інтерактивні методи і прийоми). Ефективними засобами формування текстотворчої компетентності студентів педагогічного

коледжу визначено психолого-педагогічну і методичну літературу, педагогічна преса; відеозаписи позитивного педагогічного досвіду.

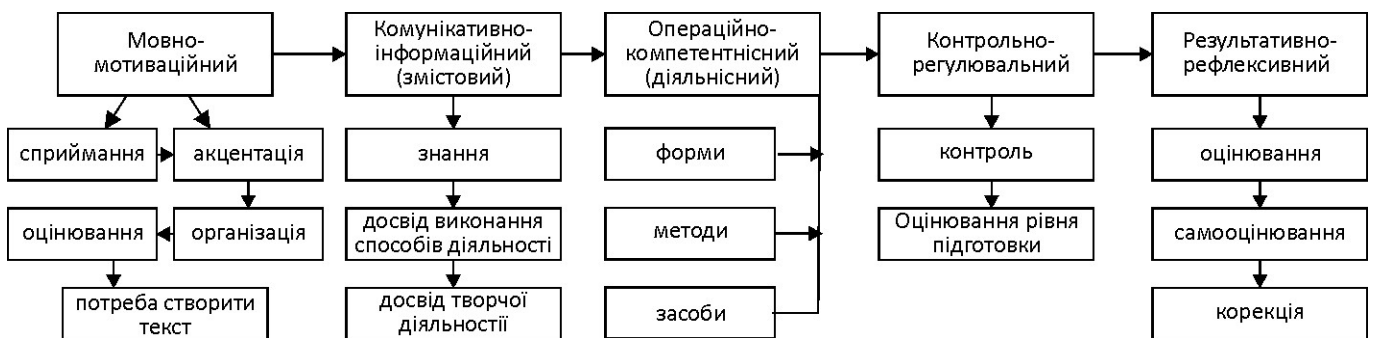
Контрольно-регулювальний компонент ґрунтується на застосуванні емпіричних методів, методів контролю і самоконтролю, що дають змогу відстежувати, аналізувати і корегувати результати готовності майбутнього вчителя до формування текстотворчих умінь молодших школярів. Продуктивним визначено контроль за допомогою усних, письмових, лабораторних та інших практичних робіт, заліків й екзаменів, опитування.

Результативно-рефлексійний компонент передбачає здійснення діагностики і контролю, самооцінювання досягнутих у процесі навчання результатів, виявлення причин прогалин у знаннях.

Узагальнену взаємодію означених компонентів концепції лінгводидактичної підготовки до формування текстотворчих умінь учнів початкових класів представлено на схемі 3.1.

Схема 3.1.

Узагальнена взаємодія компонентів концепції лінгводидактичної підготовки до формування текстотворчих умінь учнів початкових класів

Для з'ясування стану розробленості проблеми дослідження в теорії і практиці було запропоновано програму констатувального етапу педагогічного експерименту, згідно з якою аналітична робота передбачала анкетування вчителів початкових класів з метою контент-аналізу стану сформованості в них текстотворчої компетентності; виконання зрізових завдань учнями 2-4 класів; узагальнення результатів діагностування. Оцінювання контрольних зрізових завдань молодших школярів здійснювалося за визначеними критеріями: *інтераційності* – пропонувати варіанти розв'язання проблеми; висловлювати згоду/незгоду; *змістовності* – наявності у висловлюванні структурних компонентів тексту, повнота викладу, узагальненість, наявність і доречність або відсутність прикладів; *зв'язності* – логіко-композиційна побудова висловлювання, організація структури висловлювання, наявність у висловлюванні лексичних, морфологічних і синтаксичних засобів зв'язку; *мовної-мовленнєвої вправності* – уміння

використовувати лінгвістичні засоби відповідно до норм літературної мови; уміння визначати функцію мовних одиниць відповідно до стилю, типу і жанру мовлення; *комунікативно-когнітивним* – орієнтація змісту тексту на транслювання інформації; *емоційно-ціннісним* – виражати адекватні емоційні реакції в тексті; *комунікативно-діяльнісним* – уміння креативно й інформативно висловлювати думку. На основі критеріїв визначено чотири рівні сформованості текстотворчих умінь молодших школярів: *високий, достатній, середній, елементарний*. Результати аналізу письмових робіт учнів ЕГ і КГ подано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Результати рівнів сформованості текстотворчих умінь учнів 2-4 класів на констатувальному етапі експерименту

Рівні сформованості вмінь	ЕГ, %	КГ, %	Різниця	χ^2
2 клас (169 учн.)				
	84 учн.	85 учн.		
Високий	21,4	18,8	2,6	0,55
Достатній	30,9	32,9	-2	
Середній	32,1	31,7	0,4	
Елементарний	15,6	16,6	-1	
3 клас (171 учн.)				
	85 учн.	86 учн.		
Високий	18,8	20,9	-2,1	1,85
Достатній	27	31,3	-4,3	
Середній	31,7	29,4	2,3	
Елементарний	22,4	18,4	4	
4 клас (168 учн.)				
	84 учн.	84 учн.		
Високий	23,9	26,1	-2,2	0,85
Достатній	26,1	28,5	-2,4	
Середній	25	22,7	2,3	
Елементарний	25	22,7	2,3	

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^n \left[\frac{(f_E - f_K)^2}{f_K} \right] \quad (1)$$

де f_E – відносна частота i -го інтервалу експериментальної групи;

f_K – відносна частота i -го інтервалу контрольної групи;

n – кількість інтервалів (у нашому випадку $n = 4$ – за кількістю рівнів).

Уточнено нульову гіпотезу H_0 , згідно з якою невідповідність між законами розподілу рівнів сформованості текстотворчих умінь експериментальної і

контрольної груп випадкова за кожним із критеріїв. На констатувальному етапі експерименту показник χ^2 становив: для учнів 2-го класу – 0,55, 3-го класу – 1,85, 4-го класу – 0,85. За таблицями для рівня значущості $\alpha = 0,05$ і для ступеня вільності $n - 1 = 3$ знайдено критичне значення критерію згоди: $\chi^2_{\text{критич.}} = 7,81$. Звідси – нерівність $\chi^2_{\text{спост.}} < \chi^2_{\text{критич.}}$. Нульова гіпотеза H_0 приймається за кожним із критеріїв. Відмінності між експериментальною і контрольною групами є випадковими за всіма визначеними критеріями. Узагальнення обрахунків уможливило висновок: констатувальний зріз проводився в класах з приблизно однаковим рівнем успішності.

За допомогою анкети «Текстотворча компетентність учителя початкових класів» було опитано 150 майбутніх учителів початкових класів. Рівень сформованості текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу було визначено за допомогою зрізових завдань. Під час діагностувального етапу необхідно було виявити вихідні рівні сформованості текстотворчої компетентності в системі лінгводидактичної підготовки після опанування курсів «Сучасна українська мова» і «Методика навчання української мови», а саме: сформованості текстотворчих знань (мовно-комунікативний компонент), зокрема розуміти і правильно вживати професійно спрямовану наукову термінологію (мовно-лексичний компонент); умінь доцільно використовувати тексти різних типів і жанрів відповідно до ситуації, мети, місця, умов, комунікативного акту, статусу співрозмовника і його комунікативних намірів (комунікативно-соціокультурний компонент); зафіксувати рівні текстотворчої компетентності із сучасної української мови як передумову проведення формувального етапу експерименту; визначити особливості і ступінь сформованості лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів до формування текстотворчих умінь учнів початкових класів.

Кількісно-якісний аналіз робіт показав, що найпоширенішими мовленнєвими недоліками є неправильне вживання засобів зв'язку речень у тексті, відсутність важливої інформації (або її частини), необхідної для розкриття теми й основної думки, що призводить до відсутності доказовості в думці, виразної особистісної позиції (38%). У роботах окремих студентів траплялися помилки щодо порушення структури тексту (конструктивно-комунікативні): непропорційність частин тексту (вступу, основної частини, висновку) або відсутність якоїсь із частин (39%). Студенти виявили спільні і відмінні недоліки в побудові текстів. Спільні: 1) неправильна побудова і відсутність окремих структурних частин тексту; 2) недостатність мовних засобів для вираження основної думки (37%). Відмінні тенденції: 1) у роботах студентів меншого значення надано зачину, натомість більшого – кінцівці; 2) збільшено кількість ознак, які зіставляються; 3) тексти більшою мірою відповідають вимогам навчально-наукового мовлення; 4) тексти побудовано переважно в жанрі повної порівняльної характеристики; 5) серед засобів вираження зіставлення домінувальними є переважно синтаксичні (26%).

З'ясовано, що негативно позначається на рівнях сформованості текстотворчої компетентності студентів педагогічних коледжів і те, що частина їх недостатньо володіє найважливішими засобами мовного спілкування: інформаційним, тобто спілкуванням шляхом прийому, передачі й інтерпретування інформації (обмін думками, знаннями, ідеями тощо), закладеної у висловленнях різного рівня (від слова до тексту); інтерактивним спілкуванням. Це стало вагомими аргументами для розроблення лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь у молодших школярів.

Результати сформованості текстотворчої компетентності студентів педагогічних коледжів на констатувальному етапі експерименту відображено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Результати рівнів сформованості текстотворчої компетентності студентів педагогічних коледжів на констатувальному етапі експерименту

Групи	К-сть студ.	Рівні виконання завдання							
		високий рівень	ті самі дані у %	достатній рівень	ті самі дані у %	середній рівень	ті самі дані у %	елементарний	ті самі дані у %
ЕГ	281	35	12,5	124	44,1	90	32	32	11,4
КГ	283	37	13	130	46	88	31,1	28	9,9

Констатувальний етап експерименту підтвердив припущення, що у процесі вивчення сучасної української мови і методики навчання української мови в початкових класах недостатньо уваги приділено формуванню у майбутніх учителів текстотворчої компетентності, що й зумовило необхідність розроблення лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь у молодших школярів.

У четвертому розділі – **«Лінгводидактична система підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування в учнів текстотворчих умінь»** – обґрунтовано концептуальні засади підготовки студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь, схарактеризовано технологічний і змістовий аспекти лінгводидактичної системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування в учнів текстотворчих умінь.

Ретроспективний аналіз наукових джерел (Аристотель, І. Кант, В. фон Гумбольдт, Ф. Шлейєрмахер, М. де Унамуно, М. Гайдегер, М. Бахтін, М. Каган, О. Пономарьова, В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Фіцула,

В. Ягупов, А. Коваль, Г. Чайка та ін.) дав змогу окреслити методологічні засади лінгводидактичної системи підготовки майбутнього вчителя початкових класів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь. Пропонована лінгводидактична система підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь передбачала розв'язання таких основних завдань: 1) уточнення змісту понять «текстотворча діяльність», «текстотворчі вміння», «підготовка майбутніх учителів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь»; 2) обґрунтування методологічних підходів і принципів лінгводидактичної підготовки вчителя до формування у молодших школярів текстотворчих умінь; 3) аналіз філософсько-соціологічних і психолого-педагогічних положень, які слугують теоретичною основою лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь.

Установлено, що під час навчання в педагогічному коледжі виникає необхідність поглиблення знань студентів, формування в них умінь і навичок (конструктивно-планувальних, організаційних, розвивально-виховних, дослідницьких) текстотворчої діяльності, ознайомлення з продуктивними технологіями формування у молодших школярів текстотворчих умінь. З'ясовано, що технології формування у молодших школярів текстотворчих умінь містять кілька рівнів: 1) розроблення мети і завдань навчальної діяльності; 2) проектування адекватного змісту; 3) розроблення форм і методів, прийомів відповідно до мети, завдань і змісту; 4) розроблення системи засобів, за допомогою яких забезпечується формування текстотворчих умінь.

Лінгводидактичну систему підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь схарактеризовано як цілісний комплекс, що охоплює мету, зміст освіти, педагогічне цілепокладання, технології, методи, засоби, а також навчальну діяльність суб'єктів на засадах рівноправного партнерства. Змістовий аспект пропонованої лінгводидактичної системи підготовки майбутніх учителів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь зrealізовано шляхом уведення спецкурсу «Формування в учнів початкових класів умінь працювати з текстом: теорія і практика», завданнями якого визначено: 1) розширення знань студентів про поняття «текст», структуру, типологію, функційні можливості, виховний потенціал тексту в системі лінгводидактичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів; 2) формування у студентів умінь організовувати учнів до роботи з текстами різних типів; 3) активізація пошуку відповідних форм і методів роботи; 4) розвиток у студентів прагнень до інноваційності, креативності та саморозвитку під час текстотворчої діяльності.

Структура спецкурсу передбачала роботу за трьома блоками – *теоретичним, практичним* (семінарські і практичні заняття) та *самостійної роботи студентів*.

Теоретичний блок спецкурсу містить цикл лекцій, присвячених науковим засадам організації роботи над текстами різних типів, сучасним тенденціям інформатизації освіти, концептуальним засадам і дидактичним умовам використання інформаційних комунікативних технологій навчання української мови. Особливе місце відведено питанням методики застосування сучасних інформаційних технологій у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів.

Практичним блоком передбачено комплексне застосування знань, здобутих під час лекцій та самостійної роботи. Семінарські заняття стимулювали систематичне вивчення студентами першоджерел; давали змогу майбутнім учителям початкових класів ранжувати інформацію, визначати в ній найбільш важливе, істотне; сприяли формуванню вмінь самостійно мислити, висловлювати думки; привчали їх вільно оперувати термінологією, стрижневими поняттями і категоріями. Основне завдання *практичних занять* — створення навчального середовища, адекватного уроку з формування у студентів педагогічного коледжу умінь працювати в учнівському колективі з текстами. Майбутні вчителі початкових класів ознайомилися з електронними навчальними матеріалами, інформаційними освітніми ресурсами, демонстрували створені власноруч електронні дидактичні матеріали та фрагменти уроків. Поєднання репродуктивних методів з інтерактивними (імітаційні ігри, круглий стіл, групові дискусії, навчальний діалог, ділові ігри, кейс-стаді, «мозковий штурм», проектна діяльність, робота в мікрогрупах, метод essay, соціально-психологічні тренінги тощо) передбачало моделювання студентами типових соціально-педагогічних ситуацій, що сприяло формуванню текстотворчої компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Самостійна робота студентів за змістом спецкурсу «Формування в учнів початкових класів умінь працювати з текстом: теорія і практика» передбачала засвоєння нового теоретичного матеріалу, формування вмінь здобувати необхідні знання, ефективно використовувати їх під час практичних занять і педагогічної практики, а також залучення студентів до інтелектуально-логічної діяльності (складання анотацій на посібники, статті з фахових видань; установа переваг інформаційних комунікаційних технологій під час формування текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу; опис і аналіз застосування різних дидактичних засобів навчання на уроках української мови в початковій школі; визначення методів і прийомів роботи з текстами різних типів; складання конспектів уроків тощо) та інтелектуально-евристичної діяльності (розроблення комплексу дидактичного матеріалу до розділу «Текст»; створення мультимедійної презентації нового матеріалу та узагальнювальних схем і таблиць до уроків української мови; заповнення матриць тестовим матеріалом для здійснення контролю за обсягом знань і вмінь учнів; формування тематичного словника, добір матеріалів для навчальних комунікативних ситуацій тощо). Моделюючи ту чи іншу соціально-педагогічну ситуацію, кожна група студентів педагогічного коледжу отримувала творчі

завдання, які потребували спільного пошуку варіантів вирішення проблеми. Специфіка групової діяльності майбутніх учителів початкових класів полягала у самостійному розподілі ролей, виокремленні інформаційних потоків, налагодженні міжособистісних контактів.

У п'ятому розділі – **«Аналіз результатів експериментальної перевірки готовності студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь»** – визначено мету й завдання дослідного навчання; описано перебіг і результати педагогічного експерименту.

Мета формувального етапу педагогічного експерименту полягала в теоретичному обґрунтуванні і практичній апробації розробленої лінгводидактичної системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування текстотворчих умінь молодших школярів.

З урахуванням актуальності, недостатньої розробленості обраної проблеми та результатів констатувального етапу педагогічного експерименту було визначено завдання формувального етапу дослідження: 1) за результатами констатувального етапу експерименту сформувати експериментальні й контрольні групи студентів; 2) упровадити в освітній процес педагогічного коледжу розроблену лінгводидактичну систему підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування текстотворчих умінь молодших школярів; 3) використати комплекс діагностичних завдань і методик для визначення рівня підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь; 4) апробувати авторський спецкурс «Формування в учнів початкових класів умінь працювати з текстом: теорія і практика» в освітньому процесі експериментальних педагогічних коледжів; 5) створити навчально-методичний комплекс, який дасть змогу цілеспрямовано і систематично готувати студентів до формування текстотворчих умінь учнів початкових класів; 6) узагальнити результати формувального етапу дослідно-експериментальної роботи.

Експериментальна робота здійснювалася з урахуванням наукових здобутків у галузі філософії, психології, психолінгвістики, лінгвістики, педагогіки, лінгводидактики. Основна мета експерименту полягала у виявленні ефективності розробленої лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь молодших школярів і перевірці гіпотези, яка ґрунтувалася на припущенні про залежність ефективності лінгводидактичної системи підготовки майбутніх учителів до формування текстотворчих умінь молодших школярів від оптимального добору принципів, підходів, форм, методів, засобів, технологій навчання, пропонованої системи вправ і завдань для текстотворчої діяльності з української мови, лінгвометодичної підготовки студентів.

Результати констатувального зрізу переконливо засвідчили необхідність упровадження розробленої моделі формування текстотворчих умінь у молодших

школярів і лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь молодших школярів.

Пропонована лінгводидактична система підготовки студентів педагогічних коледжів до формування текстотворчих умінь молодших школярів відображає такі складники: мету, принципи, зміст, форми, методи, засоби, критерії, показники рівнів сформованості текстотворчої компетентності студентів (див. рис. 1).

Зазначено, що всі складники лінгводидактичної системи підпорядковано провідній меті формувального етапу педагогічного експерименту – підготовці майбутнього вчителя початкових класів до формування текстотворчих умінь у молодших школярів.

Для апробації пропонованої лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь молодших школярів у процесі проведення експерименту перед викладачами ставилася вимога брати до уваги такі психологічні чинники, як потреби, мотиви, інтереси, інтелектуальний рівень майбутніх учителів початкових класів, спиратися на їхнє розвинене мовне чуття, асоціативне мислення, словесно-логічну, образну, оперативні види пам'яті. Крім того, ураховувати вікові і психологічні особливості студентів, а також особливості змісту навчання, що полягають у необхідності систематизації, узагальнення матеріалу, вивченого в школі, а також засвоєння відомостей із текстознавства, культури мовлення як підґрунтя для здійснення ефективної підготовки до формування текстотворчих умінь молодших школярів.

Експериментально-дослідне навчання студентів 2-4 курсів педагогічних коледжів здійснено за трьома етапами: інформаційним, репродуктивно-діяльнісним; рефлексійно-творчим, на кожному з яких розв'язували конкретні завдання, спрямовані на підготовку майбутнього вчителя початкових класів до формування текстотворчих умінь у молодших школярів.

Завдання **інформаційного етапу передбачали** опанування студентами відомостей про текст із різних джерел, усвідомлення ними методичної доцільності інформації в майбутній професійній діяльності вчителя початкових класів.

На **репродуктивно-діяльнісному етапі** було передбачено формування у майбутніх учителів початкових класів умінь і навичок залучати молодших школярів до текстотворчої діяльності задля формування у них текстотворчих умінь.

Завдання **рефлексійно-творчого етапу** полягали в удосконаленні у студентів набутих на попередніх етапах експерименту умінь і навичок формування текстотворчих умінь у молодших школярів.

Провідною ідеєю реалізації лінгводидактичної системи підготовки майбутнього вчителя до формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів на всіх етапах експерименту було використання технологічних засобів співпраці викладача і студентів у міждисциплінарній навчальній діяльності.

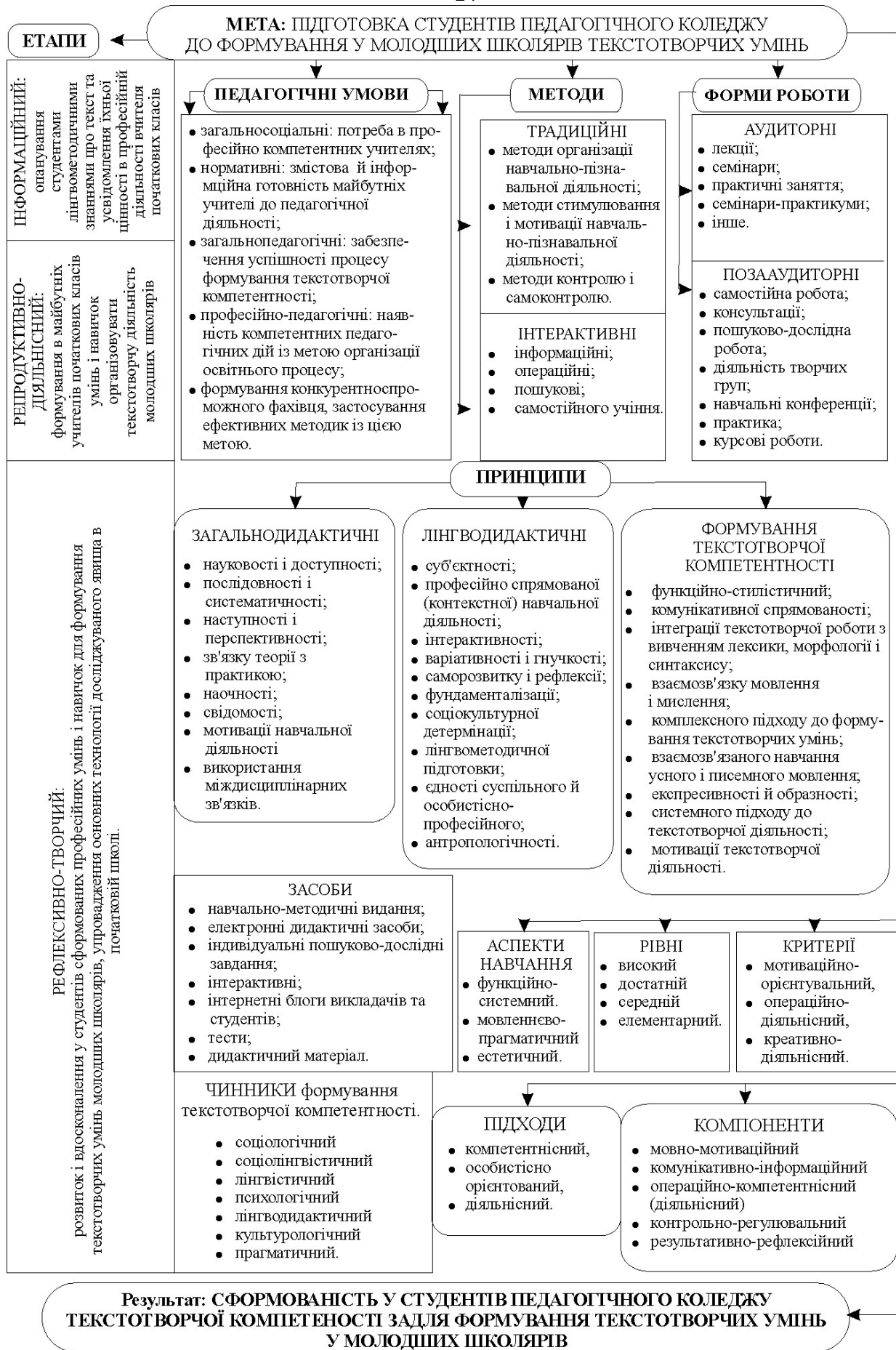

Рис. 1. Лінгводидактична система підготовки студентів педагогічних коледжів до формування текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку

Експеримент засвідчив доцільність організації навчання текстотворення у функційно-системному і мовленнєво-прагматичному аспектах на засадах синтезу підходів, передусім комунікативного і текстоцентричного, що передбачає різноаспектну текстотворчу діяльність, розроблення системи вправ, спрямованої на розвиток комунікативних якостей мовлення, до якої належали: конструктивні, комплексні комунікативно спрямовані, власне творчі, зміст яких відповідає логіці навчально-пізнавальної діяльності, урахує лінгвістичну специфіку навчального матеріалу, інтенсифікує процес розвитку мисленнєво-мовленнєвих творчих умінь.

Установлено, що досягненню поставленої мети підпорядковувалися такі вправи: *конструктивні*: реконструктивно-творчі (відновлення деформованого тексту, структури висловлювання); конструктивно-творчі (доповнення тексту, завершення будови синтаксичних одиниць, конструювання речень за наведеними схемами-моделями, конструювання синтаксичних одиниць за певними граматичними і семантичними ознаками); *трансформаційно-творчі* (зміна граматичних ознак членів речення, зміна синтаксичних конструкцій, заміна їх синонімічними, розширення і згортання мовних одиниць, перебудова висловлювання, редагування), орієнтовані на формування й удосконалення тактичних прийомів пізнавально-творчої діяльності; *комплексні комунікативно спрямовані* вправи, завдання до яких розроблено з урахуванням комунікативно-риторичного аспекту мовлення (аналіз комунікативних властивостей мовлення у поєднанні з лінгвістичними завданнями, побудова висловлювань з урахуванням комунікативних ознак мовлення відповідно до певного типу, стилю, ситуації мовлення і мети спілкування), створення тематичного портфолію; *власне творчі* вправи, які передбачали формування духовно багатой, креативної мовної особистості, здатної володіти низкою компетентностей, пропонувати творчі ідеї, створювати цікаві мовленнєві продукти. Творчі завдання передбачали складання лінгвістичних мініатюр, підготовку статті, коротких оповідань за відомими сюжетами, складання казки за сюжетним малюнком, продовження тексту, творче переказування, внесення змін у діалог із використанням перефразування тощо. Під час експерименту використовували такі прийоми: метафоричне моделювання тексту на лінгвістичну тему; аналогізування (конструювання, продукування тексту за зразком); інтерполяцію (уведення в текст фрагмента, якого не було в оригіналі); комбінування нового тексту з кількох відомих сюжетів тощо.

У процесі дослідження було розроблено методичний інструментарій (технологічну систему методів, прийомів, форм, засобів навчання), систему друкованих або усно виголошених методичних рекомендацій, настанов, статей, рекомендацій, інструкційних алгоритмів, консультацій, виділених критеріїв і норм оцінювання ключових і предметних компетентностей, систему вправ і завдань, необхідних для виконання педагогічних дій викладача в курсі викладання сучасної

української мови, методики навчання української мови, що давало педагогу змогу цілеспрямовано проектувати навчальне заняття, організовувати, керувати і корегувати активне учіння студентів, конструювати і реалізовувати процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії всіх учасників навчально-пізнавального дискурсу в межах заняття, що створювало оптимальні умови студентам для самоорганізації, самореалізації, самовдосконалення.

Для визначення динаміки рівнів сформованості текстотворчої компетентності студентів як показника підготовки студентів до формування текстотворчих умінь у молодших школярів на заключному етапі було запропоновано зрізові завдання. Результати навчальних досягнень студентів наведено в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1.

Порівняльний аналіз динаміки рівнів сформованості текстотворчої компетентності студентів як показника підготовки студентів до формування текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку на констатувальному й контрольному етапах експерименту

Рівень	Констатувальний етап		Контрольний етап		Порівняння ЕГ і КГ за критерієм χ^2 (достовірність)	
	ЕГ, %	КГ, %	ЕГ, %	КГ, %	Конст. етап, %	Контр. етап, %
Високий	12,6	13	21	14,2	0,35	9,42
Достатній	44,1	46	53,4	46,3		
Середній	32	31,1	20,6	30		
Елементарний	11,3	9,9	5	9,5		

Результати, наведені в таблиці 5.1, засвідчують, що під впливом експериментального чинника на контрольному етапі експерименту у більшості студентів експериментальних груп істотно підвищився загальний рівень сформованості текстотворчої компетентності як показник їхньої підготовки до формування текстотворчих умінь у молодших школярів: високий рівень – на 8,4%, достатній – на 9,3%, середній – на 11,4%, елементарний – на 6,3%. У контрольних групах приріст коливався від 0,3% до 1,2% молодших школярів.

Динаміку рівнів сформованості текстотворчої компетентності як показника підготовки студентів педагогічних коледжів до формування текстотворчих умінь молодших школярів (розділ «Текст») показано в таблиці 5.2.

Динаміка сформованості текстотворчої компетентності як показника підготовки студентів педагогічних коледжів до формування текстотворчих умінь молодших школярів (розділ «Текст»)

Критерій	Рівні	Констатувальний етап				χ^2	Контрольний етап				χ^2
		ЕГ		КГ			ЕГ		КГ		
		К-сть студ	%	К-сть студ	%		К-сть студ	%	К-сть студ	%	
Орієнтаційно-репродуктивний	Високий	71	25,27	66	23,32	1,11	98	34,88	71	25,09	10,66
	Достатній	95	33,81	99	34,98		114	40,57	103	36,40	
	Середній	95	33,81	90	31,80		65	23,13	91	32,16	
	Елементарний	20	7,12	28	9,89		4	1,42	18	6,36	
Поняттєво-аналітичний рівень	Високий	64	22,78	69	24,38	1,2	92	32,51	74	26,15	11,08
	Достатній	102	36,30	92	32,51		127	44,88	100	35,34	
	Середній	87	30,96	98	34,63		59	20,85	94	33,22	
	Елементарний	28	9,96	24	8,48		5	1,77	15	5,30	
Продуктивно-синтетичний рівень	Високий	61	21,71	70	24,73	1,46	93	33,10	73	25,80	10,63
	Достатній	94	33,45	102	36,04		125	44,48	106	37,46	
	Середній	100	35,59	90	31,80		62	22,06	90	31,80	
	Елементарний	26	9,25	21	7,42		1	0,36	14	4,95	

За критеріями К. Пірсона χ^2 встановлено, що відповідно до правил прийняття рішень нульова гіпотеза відхиляється на користь альтернативної, що дає підстави стверджувати про ефективність розробленої лінгводидактичної системи. Аналіз результатів педагогічного експерименту показав, що в експериментальних групах значно підвищився рівень готовності студентів педагогічних коледжів до формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів. Здобуті результати переконують, що вагоме значення для підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів мала систематична робота, спрямована на збагачення лінгвістичних знань студентів про текст, одночасно з наданням методичних рекомендацій щодо інтерпретування теоретичних відомостей у подальшій професійній діяльності, упровадження системи текстових вправ. Динаміка зростання показників готовності майбутніх учителів початкових класів експериментальних груп порівняно зі студентами контрольних груп підтверджує дієвість і результативність розробленої лінгводидактичної системи.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і практичне розв'язання проблеми підготовки студентів педагогічного коледжу до професійної діяльності й обґрунтовано теоретико-методичні засади лінгводидактичної системи їхньої підготовки до формування в молодших школярів текстотворчих умінь. Результати

проведеного дослідження засвідчили розв'язання поставлених завдань і дали підстави для таких висновків:

1. У процесі науково-теоретичного аналізу філософських праць, психологічних, лінгвістичних, психолінгвістичних, психолого-педагогічних, дидактичних і лінгводидактичних досліджень українських і зарубіжних учених (Аристотель, І. Кант, В. фон Гумбольдт, Ф. Шлейєрмахер, М. де Унамуно, М. Гайдеггер, М. Бахтін, М. Каган, О. Пономарьова, В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Фіцула, В. Ягупов, А. Коваль, Г. Чайка та ін.) з'ясовано пріоритетні позиції в обґрунтуванні *принципів формування у студентів педагогічного коледжу текстотворчої компетентності* як вихідних положень лінгводидактичної системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування в молодших школярів текстотворчих умінь, зокрема загальнодидактичних та специфічних: гуманізації, гуманітаризації, науковості, доступності й посильності, індивідуалізації навчання, неперервності, активізації міжпредметних (міждисциплінарних) зв'язків (інтегративності), наступності і перспективності, практичної спрямованості, наочності тощо.

Аналіз спеціальної літератури, вивчення педагогічного досвіду дали змогу виокремити: *пріоритетні підходи* до підготовки майбутніх учителів до організації текстотворчої діяльності молодших школярів, зокрема особистісно зорієнтований, компетентнісний, контекстний, когнітивно-комунікативний, діяльнісний, текстоцентричний, проблемний; *основні форми організації навчання* сучасної української мови, методики навчання української мови у педагогічному коледжі: лекції різних типів, практичні, семінарські, лабораторні заняття та самостійну роботу; *методи*: а) традиційні – розповідь, бесіда, спостереження над мовою, метод вправ, робота з навчальними та довідковими виданнями; б) інноваційні – кейс-метод, метод проєктів, метод портфоліо, дидактичні ігри та ін.; *засоби*: навчально-методичні видання як на паперових носіях, так і електронні, мультимедійні, тексти різної жанрово-стильової належності.

2. Вивчення філософської, психологічної і педагогічної літератури дало змогу з'ясувати, що формування в молодших школярів текстотворчих умінь ґрунтується на розумінні мови як засобу пізнання й відтворення картини світу в свідомості людини, взаємозалежності і взаємозумовленості актуалізованих знань учня й учителя; лінгводидактичному положенні про те, що текст є комунікативною одиницею навчання, а освітній процес відбувається в умовах безпосереднього мовленнєвого спілкування шляхом обміну текстами в усній або писемній формах. Робота з текстом сприяє формуванню логічних і лінгвістичних умінь, що характеризуються розвитком мислення і чуттям мови (уміння виділяти істотні і неістотні ознаки предмета; групувати ознаки, явища і факти; виділяти основну інформацію у змісті тексту; формулювати висновки зі спостережень; узагальнювати факти, бачити ключові слова тексту і т. ін.). Формування багатьох комунікативних,

логічних, мовленнєвих умінь молодших школярів відбувається у процесі роботи з текстом, що є основою для відбору дидактичного матеріалу, за допомогою якого учні засвоюють відповідні знання. Текстотворча діяльність є складним і багатофункційним процесом, який передбачає ефективну роботу з формування в учнів текстотворчих умінь, з урахуванням низки психологічних чинників, зокрема діяльності, мотивації, інтересу, потреби, рефлексії.

3. У дисертації з'ясовано сутність базових понять дослідження, встановлено, що зміст поняття «текстова діяльність» є ширшим, складнішим, ніж зміст поняття «текстотворча діяльність», що є сегментом текстової. Виявлено неоднозначність наукових поглядів у тлумаченні змісту понять. У роботі *текстотворчу діяльність* визначено як процес, організований учителем / викладачем чи самоорганізований, створення змістових комунікативних одиниць (від окремого речення до цілого тексту), граматична і композиційна структура яких умотивована стилем, типом, жанром. *Текстотворчу компетентність* розглянуто як набуті у процесі навчання знання, уміння, навички, досвід текстотворчої діяльності – первинної (відтворення готових текстів, створення власних і редагування їх) і вторинної (сприймання, інтерпретування, розуміння текстів), а також досвід емоційно-ціннісного ставлення до процесу і результату текстотворення. Текстотворча компетентність містить комплекс знань про текст як форму комунікації, а також сукупність інтегрованих лінгвальних і позалінгвальних знань, комунікативних умінь і навичок особистості, необхідних для текстотворчої діяльності. *Лінгводидактичну систему підготовки студентів педагогічного коледжу* потлумачено як складний, відкритий динамічний комплекс, який охоплює мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи, прийоми і засоби, орієнтовані на підготовку майбутнього вчителя для забезпечення міжособистісної взаємодії в подальшій професійній діяльності. До специфічних ознак лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу, зокрема до формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів, віднесено: науково обґрунтоване планування процесу навчання сучасної української мови, методики навчання української мови; синтез теоретичної і практичної підготовки майбутнього фахівця; інтенсивність опанування навчального матеріалу; максимальну активність і достатню самостійність навчання; поєднання індивідуальної, групової і колективної форм роботи; ефективне застосування в освітньому процесі інноваційних технологій і засобів навчання.

4. Аналіз змісту навчально-методичного забезпечення підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів («Сучасна українська мова», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Дитяча література з практикумом із виразного читання») засвідчив належний рівень розробленості теоретичного складника, репрезентованого системним і ґрунтовним викладом мовної і мовленнєвознавчої теорії, ілюструванням мовних явищ, правил, достатньою кількістю прикладів;

акцентуванням уваги на особливостях побудови текстів різних типів і жанрів, водночас виявлено недостатній рівень розробленості обраної для дослідження проблеми, а також значний невикористаний потенціал для підвищення якості навчання. Аналіз підручників і посібників з методики навчання української мови, зокрема теоретичного матеріалу, присвяченого методиці вивчення розділу «Текст», виявив недостатній ресурс для реалізації комунікативного спрямування в опрацюванні початкового курсу української мови, формування у молодших школярів текстотворчих умінь, що зумовило необхідність значного оновлення навчально-методичного супроводу з методики навчання української мови в початкових класах як засобу формування в учнів умінь створювати тексти різних типів, передбачених програмою, та вдосконалення лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу з проблеми текстотворення.

5. У дисертації розроблено модель формування текстотворчої компетентності у студентів педагогічного коледжу, що ґрунтується на здобутках філософії освіти, лінгвістики, психолінгвістики та лінгводидактики. Теоретичним підґрунтям моделі визначено компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний підходи; принципи системності, послідовності, наочності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократичності, індивідуалізації. Структурним складником моделі стали педагогічні умови, що сприяють ефективному формуванню текстотворчих умінь у студентів педагогічного коледжу: створення розвивального інформаційного мовно-мовленнєвого середовища; індивідуалізація навчальної діяльності студентів, забезпечення міждисциплінарних зв'язків між лінгвістичними і психолого-педагогічними дисциплінами; формування у студентів потреби в постійній самоосвіті.

6. Для з'ясування рівнів сформованості текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу було визначено критерії (*мотиваційно-орієнтувальний, операційно-діяльнісний, креативно-діяльнісний*). Критерії репрезентовано цілісною системою відповідних показників, які відтворюють певну властивість досліджуваного об'єкта – рівні готовності студентів педагогічних коледжів формувати текстотворчі вміння молодших школярів: *високий, достатній, середній, елементарний*. Розроблені на основі чинної програми з української мови для учнів початкових класів критерії (*текстознавчий, когнітивно-інтерпретаційний, текстологічний, текстопродуктивний*) та показники вимірювання навчальних досягнень учнів забезпечили об'єктивність оцінювання досягнень молодших школярів на всіх етапах педагогічного експерименту та якісний моніторинг його перебігу. Відповідно до означених компонентів вимірювання було виокремлено чотири рівні навчальних досягнень учнів – *високий, достатній, середній та елементарний*.

7. Результати констатувальних зрізів переконливо засвідчили необхідність розроблення лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного

коледжу до формування в молодших школярів текстотворчих умінь. Експеримент підтвердив доцільність організації навчання текстотворення у функційно-системному і мовленнєво-прагматичному аспектах на засадах синтезу підходів, передусім комунікативного і текстоцентричного, що передбачає різноаспектну текстотворчу діяльність, розроблення системи вправ, спрямованої на розвиток комунікативних якостей мовлення, до якої належали: конструктивні, комплексні комунікативно спрямовані, власне творчі, зміст яких відповідає логіці навчально-пізнавальної діяльності, ураховує лінгвістичну специфіку навчального матеріалу, інтенсифікує процес розвитку мисленнєво-мовленнєвих творчих умінь. Результати експериментального навчання підтвердили гіпотезу, довели ефективність запровадженої лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування в молодших школярів текстотворчих умінь.

8. Ефективність запропонованої лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь підтверджено позитивною динамікою здобутих результатів. У більшості студентів експериментальних груп істотно підвищився загальний рівень сформованості текстотворчої компетентності студентів як показник їхньої підготовки до формування текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку: високий рівень – на 8,4%, достатній – на 9,3%, середній – на 11,4%, елементарний – на 6,3%. Рівень текстотворчої компетентності студентів експериментальних груп виявився пересічно вищим порівняно з відповідним рівнем студентів контрольних груп. Зіставлення даних у результаті контрольного етапу експерименту виявило істотні зміни: критичне значення критерію узгодженості К. Пірсона: $\chi^2_{\text{критич.}} = 7,81$. Відповідно, виконується нерівність $\chi^2_{\text{спост.}} > \chi^2_{\text{критич.}}$ ($10,66 > 7,81$ для орієнтаційно-репродуктивного рівня, $11,08 > 7,81$ для понятійно-аналітичного рівня та $10,63 > 7,81$ для продуктивно-синтетичного рівня). Таким чином можна стверджувати, що має місце позитивний вплив запровадженої методики.

Доведено, що запропонована лінгводидактична система підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь є раціональною і перспективною, стимулює студентів до самовдосконалення, самоорганізації, лінгвокреативності.

Проведене дослідження не претендує на всебічне розкриття означеної проблеми та її вичерпне розв'язання. Подальшого розвитку набуває теорія і методика реалізації текстоцентричного підходу до навчання української мови майбутніх учителів початкових класів, розроблення навчально-методичного супроводу освітнього процесу у педагогічному коледжі на засадах інтеграції мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін майбутніх учителів на компетентнісній основі.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях:

Монографії

1. Грона Н. В. Підготовка студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь: монографія / Н. В. Грона. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2017. – 592 с.

Навчальні посібники

2. Грона Н. В. Вивчення творчої спадщини І. Я. Франка : [метод. рек. для студ. ВНЗ I-II рівня акредитації пед. профілю] / Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – 60 с.
3. Грона Н. В. Методика роботи над текстами різних жанрів : [метод. рек. з методики викл. укр. мови для студ. спец. 6.010102 – Початкова освіта] / Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 82 с.
4. Грона Н. В. Методика розвитку зв'язного мовлення учнів молодшого шкільного віку : [метод. рек. з методики викл. укр. мови для студ. спец. 6.010102 – Початкова освіта] / Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 187 с.
5. Грона Н. В. Методика формування текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку : [метод. рек. з методики навч. укр. мови для студ. спец. 5.01010201 Початкова освіта] / Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – 216 с.
6. Грона Н. В. Методика вивчення розділу «Текст» : [метод. рек. з методики навч. укр. мови для студ. спец. 5.01010201 Початкова освіта] / Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 98 с.
7. Грона Н. В. Поради студентам до написання курсових робіт з методики навчання української мови / Н. В. Грона – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 68 с.
8. Грона Н. В. Практикум з методики навчання української мови : [метод. рек. з методики навч. укр. мови для студ. спец. 5.01010201 Початкова освіта] / Н. В. Грона – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 162 с.
9. Грона Н. В. Практикум із сучасної української мови «Текст і його складники» : [метод. рек. з методики навч. укр. мови для студ. спец. 5.01010201 Початкова освіта] / Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – 89 с.
10. Грона Н. В. Робота з текстом: учимося розуміти, аналізувати, створювати : метод. рек. для вчит. поч. кл. / Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 163 с.
11. Грона Н. В. Українська мова. Практикум : навч. пос. для студ. ВНЗ I-II рівня акредитації / Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – 205с.
12. Текстознавство : навч. посіб. / уклад. Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 112 с.

Публікації у фахових виданнях України

13. Грона Н. В. Аналіз проблеми підготовки майбутніх учителів до формування текстотворчих умінь в учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Вища

- освіта України. – 2014. – №3 (додаток 2). – Темат. вип. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т. 1. – С. 207–211.
14. Грона Н. В. Визначення рівня підготовки майбутніх учителів до формування текстотворчих умінь молодших школярів / Н. В. Грона // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. – Київ : Ін-т модернізації змісту освіти МОН України, 2016. – Вип. 86. – С. 138–142.
 15. Грона Н. В. До проблеми формування навичок роботи з текстом у початковій школі / Н. В. Грона // Гуманіт. вісн. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди» : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – Вип. 28. – С. 102–108.
 16. Грона Н. В. Есе як комунікативна форма тексту в системі текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Наук. записки. – Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – Випуск 11. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 4. – С. 138–141.
 17. Грона Н. В. Конструктивно-творчі завдання як засіб формування текстологічних умінь майбутнього вчителя початкових класів / Н. В. Грона // Вісн. Львів. ун-ту : зб. наук. пр. Сер. педагогічна. – Львів, 2016. – Вип. 31. – С. 124–129.
 18. Грона Н. В. Організація проектної діяльності на уроках читання (на матеріалі творів В. О. Сухомлинського / Н. В. Грона // Наук. записки : Пед. науки. – Кіровоград, 2013. – Т. І. – С. 142–147.
 19. Грона Н. В. Педагогічні ідеї Т. Ф. та Ф. Ф. Бугайків у курсі викладання методики навчання української мови / Н. В. Грона // Наук. записки. Сер. «Психолого-педагогічні науки» / Ніжин. держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – Кн. 3. – С. 168–171.
 20. Грона Н. В. Проблема формування текстологічної компетентності учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Проблеми сучас. пед. освіти. Сер. Педагогіка і психологія. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 46, Ч. 3. – С. 50–56.
 21. Грона Н. В. Реалізація задачного підходу до формування текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу / Н. В. Грона // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – Випуск СХХХV (135). – 268 с. – (Серія педагогічні науки). – С. 57-65.
 22. Грона Н. В. Розвиток науково-творчого потенціалу студентів педагогічних коледжів на матеріалі творів Т. Г. Шевченка [Електронний ресурс] / Н. В. Грона // Науковий вісник Донбасу. – 2017. – № 1–2. – Режим доступу : [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2017/N1-2\(35-36\)/hnvtgs.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2017/N1-2(35-36)/hnvtgs.PDF).
 23. Грона Н. В. Розвиток творчих потреб учнів молодшого шкільного віку в ході текстової діяльності / Н. В. Грона // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. – Херсон : КВНЗ «Херсон. акад. неперервної освіти», 2015. – Вип. 27. – С. 76
 24. Грона Н. В. Творчі групи студентів у системі науково-дослідної роботи вищих навч. закл. I-II рівня акредитації / Н. В. Грона // Наука і освіта : наук.-практ.

журнал Південного наукового центру НАПН України. – Одеса, 2014. – № 3. – С. 51–54.

25. Грона Н. В. Тематичне портфоліо в курсі викладання методики української мови / Н. В. Грона // Пед. дискурс : зб. наук. пр. Хмельниц. гуманітарно-пед. акад. – Хмельницький, 2012. – Вип. 11. – С. 49–52.
26. Грона Н. В. Формування комунікативної толерантності студентів пед. коледжу в лінгводидактичній спадщині В. О. Сухомлинського / Н. В. Грона // Наук. вісн. Миколаїв. нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Пед. науки : зб. наук. пр. / за заг. ред. О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинської. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2014. – Вип. 1.47 (114). – С. 70–74.
27. Грона Н. В. Формування комунікативно-стилістичних умінь учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Пед. альманах : зб. наук. пр. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – Випуск 25. – С. 75–80.
28. Грона Н. В. Формування у молодших школярів уміння переконувати й аргументувати в контексті ідей О. Сухомлинського (на прикладі епістолярних текстів) / Н. В. Грона // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. Івана Франка. 2017. – № – 6. – С. 42–46.

Публікації в міжнародних виданнях

29. Hrona N. V. Technology of portfolio as a mean of optimizations' of student knowledge from from the section «Text» / Hrona N. V. // Sciences of Europe. – Praha, 2017. – Vol. 1, No 18. – P. 17–20.
30. Hrona N. V. Text as a major component of philological training of the students of the pedagogical college abstrac / N. V. Hrona // International scientific professional periodical journal «The unity of science» / The European Association of pedagogues and psychologists «Science ». – Vienna, 2015. – Vol. 1. – P. 61–63.
31. Грона Н. В. Методична система формування текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Scientific and practical edition : Copenhagen, Denmark, 18 July 2014 / Publishing Center of The International Scientific Association "Science & Genesis". – Copenhagen, 2014. – P. 96-103.
32. Грона Н. В. Особистісно орієнтовані ситуації як ефективний засіб формування текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона / European Association of pedagogues and psychologists «Science». – Geneva, 2014. – V. 1. – P. 72–77.
33. Грона Н. В. Самостоятельная работа студентов как средство продуктивной подготовки к профессиональной деятельности / Н. В. Грона // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии. – Новосибирск, 2014. – № 1 (36). – С. 53-57.

Опубліковані праці апробаційного характеру

34. Грона Н. В. Аналіз сформованості в учнів 1-4 класів текстологічних умінь // Н. В. Грона // Матеріали наук.-практ. конф. «Наука в современном мире» (м. Київ, 19 жовтня 2015 р.)– Киев : Архивариус, 2015. – Кн. 1. – С. 57–62.
35. Грона Н. В. Ідеї В. О. Сухомлинського щодо формування творчих потреб учнів молодшого шкільного віку в ході текстової діяльності / Н. В. Грона // Матеріали

- VIII Міжнар. наук.-практ. конф. XXII Всеукр. пед. читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: виховуємо культуру потреб особистості» (м. Херсон, 24-25 вересня 2015 р.). – Херсон, 2015. – Ч. 1 – С. 106–109.
36. Грона Н. В. ІКТ як ефективний засіб організації пошуково-дослідної діяльності студентів педагогічного коледжу / Н. В. Грона // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця» (м. Суми, 5-6 грудня 2013). – Суми, 2013 – С. 27–29.
 37. Грона Н. В. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб професійно-спрямованої діяльності майбутнього вчителя початкових класів / Н. В. Грона // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Педагогіка та психологія: актуальні питання наукових досліджень» (м. Київ, 16 лютого 2013 р.). – Київ : ГО «Київ. наук. організація педагогіки та психології», 2013 – С. 138–140.
 38. Грона Н. В. Когнітивно-комунікативний підхід до процесу текстотворення учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. «Мова. Культура. Комунікація: поширення інтегративних тенденцій у сучасних дослідженнях мов і літератур» (м. Чернігів, 28–29 квітня 2017 р.). – Чернігів, 2017. – С. 125–129.
 39. Грона Н. В. Компетентнісний підхід до мовно-методичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів / Н. В. Грона // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Основні напрями підготовки сучасного вчителя: глобалізація, стандартизація, інтеграція» (м. Умань, 30-31 жовтня 2014 р.). – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. – С. 132–134.
 40. Грона Н. В. Методична система формування текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Scientific resources management of countries and regions : international scientific and practical congress (18 July 2014 in Copenhagen (Denmark)). – Copenhagen, 2014. – P. 96– 103.
 41. Грона Н. В. Організація самостійної роботи студентів у процесі підготовки до формування текстотворчої компетентності учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. онлайн-інтернет конф. «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті» (м. Кропивницький, 17-21 квітня 2017 р.). – Кропивницький, 2017. – С. 99–100.
 42. Грона Н. В. Підготовка майбутнього вчителя до формування текстотворчої компетентності учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Матеріали Дев'ятої міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні дослідження в соціальній сфері» (м. Одеса, 17 травня 2017 р.). – Одеса, 2017. – С. 234–236.
 43. Грона Н. В. Роль кейс-метода в процесі складання текстів учасниками молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Сб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. «Педагогическое мастерство и педагогические технологии» (м. Чебоксари, 25-27 січня 2015 р.). – Чебоксари, 2015 – С. 117–118.
 44. Грона Н. В. Спецкурс як невід'ємний компонент підготовки майбутнього вчителя початкових класів до формування текстотворчих умінь / Н. В. Грона // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Теорія і практика професійної

- підготовки фахівців у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів» (м. Житомир, 20-21 квітня 2016 р.). – Житомир, 2016. – С. 22–26.
45. Грона Н. В. Сучасні підходи до вивчення життєпису та творчості Т. Г. Шевченка в початковій школі / Н. В. Грона // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Сучасне прочитання спадщини Тараса Шевченка: літературознавчий, лінгвістичний та методичний аспекти» (м. Переяслав–Хмельницький, 26-27 вересня 2013). – Переяслав–Хмельницький, 2013. – С. 44-51.
 46. Грона Н. В. Сучасні підходи до формування текстотворчої компетентності майбутнього вчителя початкових класів / Н. В. Грона // Матеріали V Міжнар. наук. семінару «Концептуальні проблеми функціонування мови в полікультурному просторі» (м. Мелітополь, 26 березня 2015 р.). – Мелітополь, 2016. – С. 243–247.
 47. Грона Н. В. Технології формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів / Н. В. Грона // Матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару «Підготовка компетентного вчителя: традиції та інновації» (м. Умань, 21 березня 2014 р.). – Умань, 2014. – С. 22–26.
 48. Грона Н. В. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес ВНЗ як ефективний засіб засвоєння орфографічних знань / Н. В. Грона // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Розвиток педагогіки та психології в умовах сьогодення» (м. Київ, 23 березня 2013 р.). – Київ, 2013. – С. 78–81.
 49. Грона Н. В. Формування духовного здоров'я студентів ВНЗ педагогічного профілю в контексті вивчення сучасної української мови / Н. В. Грона // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присв. 120 річниці з дня народження Миколи Олександровича Бернштейна (м. Вінниця, 16-17 вересня 2016 р.). – Вінниця, 2016. – С. 23–25.
 50. Грона Н. В. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів / Н. В. Грона // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів «Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті» (м. Полтава, 21 листопада 2012 р.). – Полтава : АСМІ, 2012. – С. 53–54.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

51. Грона Н. В. Літературна спадщина Т. Г. Шевченка в навчанні учнів молодшого шкільного віку / Н. В. Грона // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Тарас Шевченко в долі слов'янських народів: діалог через століття і кордони» (м. Канів, 25 вересня 2014 р.). – Київ : ННДІУВІ, 2014. – С. 83–86.
52. Грона Н. В. Музейна педагогіка на уроках літературного читання в аспекті ідей В. О. Сухомлинського / Н. В. Грона // Матеріали XIX Всеукр. пед. читань «А що там, за лісом?: Філософія для дітей. В. О. Сухомлинський у діалозі з сьогоденням» (м. Житомир, 21 вересня 2017 р.). – Житомир, 2017. – С. 106–109.
53. Грона Н. В. Оздоровчий потенціал уроків української мови у контексті поглядів В. О. Сухомлинського / Н. В. Грона // V Міжнар. та XIX Всеукр. пед. читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: здоров'я через освіту» (м. Донецьк, 12 жовтня 2012). – Донецьк : Витоки, 2012 – С. 141–145.

54. Грона Н. В. Організація самостійної роботи студентів у курсі викладання методики української мови / Н. В. Грона // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Педагогіка та психологія: актуальні питання наукових досліджень» (м. Київ, 16 лютого 2013 р.). – Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2013. – С. 220–223.
55. Грона Н. В. Сучасні підходи до роботи з текстом на уроках читання / Н. В. Грона // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Педагогіка та психологія: традиції та інновації» (м. Львів, 15-16 березня 2013 р) – Львів, 2013. – С. 90–94.
56. Грона Н. В. Текстотворча діяльність майбутнього вчителя початкових класів як засіб патріотичного виховання в педагогічному вимірі В. О. Сухомлинського // Матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. та ХХІІІ Всеукр. пед. читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: Щоб у серці жила Батьківщина» (м. Луцьк, 15-16 вересня 2016 р.). – Луцьк : Надстир'я, 2016. – С. 54–58.
57. Грона Н. В. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця в умовах педагогічного коледжу / Н. В. Грона // Матеріали Міжвуз. наук.-практ. конф. «Педагогічна освіта у вищих навчальних закладах І-ІІ рівнів акредитації: реалії сьогодення та перспективи розвитку» (м. Прилуки, 2013). – Прилуки, 2013. – С. 138–141.

АНОТАЦІЯ

Грона Н.В. Система підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова). – Київський університет імені Бориса Грінченка МОН України. – Київ, 2018. Роботу присвячено обґрунтуванню лінгводидактичної системи підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь.

У дисертації *науково обґрунтовано* теоретико- методичні засади та розроблено лінгводидактичну систему підготовки студентів педагогічного коледжу до формування текстотворчих умінь у молодших школярів. *Визначено* принципи формування текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу і закономірності формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів; *розкрито й уточнено* сутність базових понять дослідження «*текстотворча діяльність*», «*текстотворча компетентність*», «*лінгводидактична система підготовки студентів педагогічного коледжу*». *Створено* модель формування текстотворчої компетентності студентів педагогічного коледжу, *запропоновано* ефективні технології підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь; *визначено* рівні сформованості в учнів текстотворчих умінь та текстотворчої компетентності у майбутніх учителів початкових класів; *розроблено* лінгводидактичну систему підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь.

Лінгводидактичну систему підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь схарактеризовано як складний, відкритий динамічний комплекс, який охоплює мету, зміст освіти, педагогічне цілепокладання, технології, методи, засоби, а також взаємодію суб'єктів освітнього процесу на засадах рівноправного партнерства. Змістовий аспект

пропонованої лінгводидактичної системи підготовки майбутніх учителів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь передбачає введення спецкурсу «Формування в учнів початкових класів умінь працювати з текстом: теорія і практика», завданнями якого визначено: 1) розширення знань студентів щодо понять «текст», «текстотворча діяльність», усвідомлення функційних можливостей, виховного потенціалу тексту в системі лінгводидактичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів; 2) формування у студентів умінь організовувати учнів до роботи з текстами різних типів; 3) активізація пошуку відповідних форм і методів роботи; 4) розвиток у студентів прагнень до інноваційності, креативності та саморозвитку під час текстотворчої діяльності.

Ключові слова: текстотворча діяльність, формування текстотворчої компетентності студентів, формування текстотворчих умінь молодших школярів, лінгводидактична система підготовки студентів педагогічного коледжу.

АННОТАЦІЯ

Грона Н.В. Система підготовки студентів педагогічного коледжа к формуванню у младших школьников текстотворческих умений. - На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (украинский язык). – Киевский университет имени Бориса Гринченко МОН Украины. – Киев, 2018. Работа посвящена обоснованию лингводидактической системы подготовки студентов педагогического колледжа к формированию у младших школьников текстотворческих умений.

В диссертации научно обоснованы теоретико-методические подходы, разработана лингводидактическая система подготовки студентов педагогического колледжа к формированию текстотворческих умений у младших школьников. Определены принципы формирования текстотворческой компетентности студентов педагогического колледжа и закономерности формирования текстотворческих умений учащихся начальных классов; раскрыта и уточнена сущность базовых понятий исследования «текстотворческая деятельность», «текстотворческая компетентность», «лингводидактическая система подготовки студентов педагогического колледжа». Создана модель формирования текстотворческой компетентности студентов педагогического колледжа, предложены эффективные технологии подготовки студентов к формированию у младших школьников текстотворческих умений; определены уровни сформированности у младших школьников текстотворческих умений и текстотворческой компетентности у будущих учителей начальных классов; разработана лингводидактическая система подготовки студентов педагогического колледжа к формированию у младших школьников текстотворческих умений.

Лингводидактическая система подготовки студентов педагогического колледжа к формированию у младших школьников текстотворческих умений охарактеризована как целостная открытая структура, охватывающая цели, содержание образования, педагогическое целеполагание, технологии, методы, средства, а также взаимодействие субъектов образовательного процесса на основе

равноправного партнерства. Содержательный аспект предлагаемой лингводидактической системы подготовки будущих учителей к формированию у младших школьников текстотворческих умений предусматривает введение спецкурса «Формирование у учащихся начальных классов умений работать с текстом: теория и практика», задачами которого определены: 1) расширение знаний студентов о понятиях «текст», «текстотворческая деятельность», осознание функциональных возможностей, воспитательного потенциала текста в системе лингводидактической подготовки будущего учителя начальных классов; 2) формирование у студентов умений организовывать учащихся на работу с текстами разных типов; 3) активизация поиска соответствующих форм и методов работы; 4) развитие у студентов стремления к инновационности, креативности и саморазвития во время текстотворческой деятельности.

Определены критерии (ориентационно-репродуктивный, продуктивно-синтетический, понятийно-аналитический). Критерии представлены целостной системой соответствующих показателей, отражающих определенное свойство исследуемого объекта – уровни готовности студентов педагогических колледжей формировать текстотворческие умения младших школьников: высокий, достаточный, средний, элементарный. Разработанные на основе действующей программы по украинскому языку для учеников начальных классов критерии (текстознательный, когнитивно-интерпретационный, текстологический, текстопродуктивный) и показатели измерения учебных достижений учеников обеспечили объективность оценивания учебных достижений младших школьников на всех этапах педагогического эксперимента и качественный мониторинг его протекания. Согласно указанных компонентов измерения были выделены четыре уровня учебных достижений учащихся – высокий, достаточный, средний, элементарный.

Результаты констатирующих срезов убедительно указали на необходимость разработки лингводидактической системы подготовки студентов педагогического колледжа к формированию у младших школьников текстотворческих умений. Эксперимент подтвердил целесообразность организации обучения младших школьников текстообразованию в функционально-системном и речевопрагматическом аспектах на основе синтеза подходов, прежде всего коммуникативного и текстоцентричного, предусматривающих разноаспектную текстотворческую деятельность, разработку системы упражнений, состоящей из: конструктивных, комплексных коммуникативно направленных, собственно творческих, содержание которых соответствовало логике учебно-познавательной деятельности, учитывало лингвистическую специфику учебного материала, интенсифицировало процесс развития мыслительно-речевых творческих умений учащихся.

Ключевые слова: текстотворческая деятельность, формирование текстотворческой компетентности студентов, формирование текстотворческих умений младших школьников, лингводидактическая система подготовки студентов педагогического колледжа.

ANNOTATION

Hrona N.V. THE SYSTEM OF PEDAGOGICAL COLLEGE STUDENTS' TRAINING FOR THE FORMATION OF JUNIOR PUPILS' TEXT-CREATING SKILLS.- Manuscript rights.

The dissertation of taking the scientific degree of Doctor of Pedagogical Science in speciality 13.00.02 - Theory and Training Methods (Ukrainian). - Kyiv Borys Hrinchenko University MES of Ukraine. - Kyiv, 2018. The thesis has been devoted to the substantiation of the lingua-didactic system of the pedagogical college students' training for the formation of junior pupils' text-creating skills.

The theoretical and methodological principles have been substantiated scientifically and the lingua-didactic systems of the pedagogical college students' training for the formation of junior pupils' text-creating skills have been developed in this dissertation. The principles of forming the pedagogical college students' literacy competence and the regularities of developing junior pupils' text-creating skills have been defined; the essence of the basic concepts of this research, such as: "text-creating activity", "literacy competence", "lingua-didactic system of the pedagogical college students' training" has been revealed and clarified. The model of forming the pedagogical college students' literacy competence has been given, the effective technologies of the pedagogical college students' training have been proposed in order to form junior pupils' text-creating skills; the levels of formation of junior pupils' text-making skills and future primary school teachers' competence have been determined the lingua-didactic system of the pedagogical college students' training for the formation of junior pupils' text-creating skills has been developed.

The lingua-didactic system of training the pedagogical college students for the formation of junior pupils' text-creating skills has been characterized as an integral open structure, which includes the purpose and the content of education, pedagogical purpose-setting, technologies, methods and means as well as the interaction of the subjects of the educational process on the basis of equal partnership activities. The content aspect of the proposed lingua-didactic system of training future teachers for the formation of junior pupils' text-creating skills provides the introduction of the special course "The Formation of Junior Pupils' Text-Working Skills: Theory and Practice", its tasks have defined the following: 1) broadening students' knowledge of the notion "The Text", the text-creating activity, awareness of functional capabilities, educational text potential in the system of future primary school teachers' lingua-didactic preparation; 2) the formation of students' skills to organize pupils to work at texts of different types; 3) activating the search for appropriate forms and methods of work; 4) the development of students' desire for innovation, creativity and self-development during their text-creating activity.

Key words: the text-creating activity, the formation of students' literacy competence, the formation of junior pupils' text-creating skills, the lingua-didactic system of the pedagogical college students' training.